

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

МОНОГРАФІЯ

*За загальною редакцією доктора економічних наук, професора, члена робочої
групи при Міністерстві юстиції України з питань удосконалення
законодавства у сфері банкрутства*

Назаренка Сергія Анаталійовича

Київ 2016

УДК 65.050.9(4Укр)я73
ББК 65.9
Т65

Рекомендовано до друку Вченою радою Черкаського державного технологічного університету протокол №16 від 29 червня 2016 року

Рецензенти:

Давиденко Надія Миколаївна – д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Дерій Жанна Володимирівна – д.е.н., професор, завідувач кафедри теоретичної та прикладної економіки Чернігівського національного технологічного університету .

Пашкевич Марина Сергіївна – д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту Національного гірничого університету.

Журба І.О. та ін.

Т65 Трансформаційні перетворення регіональної економіки : монографія./ За загальною редакцією Назаренка С.А. – К.: Кондор-Видавництво, 2016. – 250 с.

ISBN 978-617-7278-88-6

Монографія присвячена дослідженню питань трансформаційних перетворень регіональної економіки, пошуку проблемних питань та шляхів ефективного використання наявних можливостей розвитку у сучасних умовах.

Детально розглянуто теоретико методологічні підходи до визначення сутності та наукових підходів до оцінки економічних трансформацій ринку, визначено концептуальні основи трансформації інноваційного потенціалу економіки України, сформованні структурні зрушення у національній економіці, виокремлено проблеми наукових підходів до оцінки результатів реалізації стратегії соціально-економічного розвитку та розробки нових засад до управління бізнесом.

Досліджено стратегічні напрями розвитку регіональної та міжрегіональної економіки, особливості використання сценарного підходу до організації перспективного розвитку регіону, проаналізовано загальну економічну рівновагу в умовах трансформаційних перетворень та розроблено моделі управління регіонального та галузевого типу.

Монографія розрахована на фахівців у галузі економіки, державного управління, науковців, викладачів, аспірантів, магістрів і студентів.

Матеріали монографії представлено у авторській редакції.

ISBN 978-617-7278-88-6

УДК 65.050.9(4Укр)я73
ББК 65.9

© Кондор-Видавництво, 2016

© Кондор-Видавництво, 2016

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

Сучасні теоретико методологічні підходи до визначення сутності економічних трансформацій ринку

Семененко К. Ю., Скригун Н. П., Капінус Л. В.	Види Інтернет-користувачів та їх характеристики в контексті забезпечення ефективних маркетингових комунікацій	8
Охріменко А.Г.	Трансформаційні процеси впливу на національну туристичну систему	23
Гаджиев Натиг Гадим-Оглы	Теоретические основы государственной собственности как важнейший государственного регулирования экономики в условиях развитого рынка	34
Коломицева О.В.	Формування та реалізація структурних зрушень у національній економіці в контексті світових тенденцій	56
Тернова Л.Ю.	Концептуальні основи трансформації інноваційного потенціалу економіки України в контексті економічної безпеки	70

СЕКЦІЯ 2

Наукові підходи до оцінки економічних трансформацій ділового середовища в регіонах України

Голубка М.М.	Організація та управління економічною освітою на західноукраїнських землях у другій половині XIX – початку XX століття з урахуванням соціально-економічної специфіки регіону та її вплив на свідомість українця	86
Білоус С. П.	Проблематика наукових підходів до оцінки результатів реалізації стратегії соціально-економічного розвитку	102
Фінагіна О. В., Панкова Л. І., Васильконова Е. О., Гриднєв М. А.	Імідж територій в умовах трансформаційних змін та нарощення потенціалу ділового середовища	114

СЕКЦІЯ 3

Стратегічні напрями розвитку регіональної та міжрегіональної економіки та визначення пріоритетних напрямів її розвитку з урахуванням соціально-економічної специфіки

Смирнов І.Г.	Логістичний та маркетинговий чинники сталого розвитку сільського туризму як складника регіональної економіки	137
Савченко А.В.	Індикатори вимірювання соціального капіталу: світовий досвід оцінки та впровадження	138
Журба І.О.	Використання сценарного підходу до організації перспективного розвитку регіону	150
Мильніченко С.М.	Вдосконалення концепції ефективного використання енергетичних ресурсів регіону в контексті сталого розвитку	173

СЕКЦІЯ 4

Проблематика розробки нових засад до управління бізнесом, з урахуванням трансформацій господарського середовища в Україні та її регіонах

Сурай А.С., Третьяк І.Ю.	Розвиток агропромислових кластерів в Україні: маркетингові технології в умовах трансформаційної економіки	188
Якушева О.В. , Білозубенко В.С.	Забезпечення підтримки та бізнес-інкубування МСБ в регіонах України в умовах трансформаційних перетворень	202
Белов Б.О.	Методики оцінки якості управління фінансовими ресурсами підприємств регіону	214

СЕКЦІЯ 5

Формування концепції створення соціальних та економічних трансформацій ринку регіонального та міжрегіонального типів та побудова їх мережевої моделі на основі реалізації концепції регіонального та галузевого розвитку

Загоруйко І.О.	Аналіз загальної економічної рівноваги в умовах трансформаційних перетворень	229
І.М. Пріхно	Концептуальні основи фінансового забезпечення соціальної сфери	243

СЕКЦІЯ 6

Розробка моделі управління регіонального та галузевого типу

Солоха Д.В. Белякова О.В.	Основні складові формування методології розвитку інноваційного потенціалу регіональних соціально-економічних систем	256
Гумбатова Сугра Ингилаб-Гызы	Опыт государственного регулирования и управления аграрного сектора	270

Мильніченко С.М.,

кандидат економічних наук, доцент,

Черкаського державного технологічного університету

ВДОСКОНАЛЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ РЕГІОНУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Перехід України до ринкових відносин, посилення господарської самостійності підприємств, окремих регіонів, а також переважно соціальна орієнтація виробництва помітно впливають на умови функціонування та розвитку усіх галузей економіки та електроенергетики зокрема. Усі суперечності сучасного періоду зосередилися у цій галузі, оскільки саме вона великою мірою визначає шляхи і темпи зростання продуктивності суспільної праці, висуває особливі вимоги до природних ресурсів (масштабів їх видобування та якості) і здійснює великий вплив на економіку регіонів держави загалом, рівень життя та здоров'я населення. Дефіцит виробництва електроенергії стає одним із найістотніших факторів, які поглиблюють економічну кризу в Україні.

Найважливішою компонентою модернізаційних перетворень економіки є підвищення її енергоефективності, яка виражається в скороченні енергоемності ВВП. Висока енергоемність ВВП в Україні в цілому та ВРП в регіонах, особливо – в порівнянні з промислово розвиненими країнами, пояснюється як об'єктивними (моральний і фізичний знос основних засобів, відсталі технології, політика перехресного субсидування енерготарифів, несприятливий інвестиційний клімат), так і суб'єктивними (марнотратне використання енергоресурсів споживачами, відсутність надійної системи обліку і контролю за енергоспоживанням, низька якість менеджменту) причинами [1]. В Україні відсутні можливості самозабезпечення екстенсивного економічного зростання за рахунок власного видобутку первинних ресурсів (у тому числі енергоресурсів) на тлі їх марнотратного використання. У зв'язку з цим вирішення проблеми

раціонального використання енергоресурсів стає визначальним для стабілізації економіки та життєзабезпечення суспільства в цілому.

Початок ґрунтовних наукових досліджень щодо питань забезпечення енергозбереження та енергоефективності припадає на початок 1990-х років з часу здобуття Україною незалежності. Значний внесок у розвиток науки та поштовх до подальших досліджень основ політики енергозбереження та енергоефективності зробили праці вітчизняних та зарубіжних фахівців, зокрема А.Алмейди, Г.Бабієва, С.Бевза, В.Бодрова, С.Денисюка, Г.Дзяни, В.Жовтянського, І.Заремби, М.Ковалка, М.Кулика, О.Єрохіна, Б.Лапунша, В.Микитенко, А.Праховника, М.Рапцуна, І.Розпутенка, Ю.Синяка, Г.Ситника, О.Суходолі, А.Шидловського та ін.

Проблеми організаційного пристрою електроенергетики в значній мірі визначають те негативне становище, в якому опинилося більшість підприємств галузі. Неадекватні заходи і стратегія перетворення, використані для реформування галузі, роблять необхідним пошук і реалізацію шляхів виходу з кризи. Основними факторами, що визначають на даному етапі і на найближчу перспективу розвиток галузі, є:

- критичне фінансове становище галузей паливно-енергетичного комплексу (ПЕК), що триває глибокий і небезпечний спад їх виробництва;
- гострий дефіцит інвестицій в ПЕК, що приводить до некомпенсованого вибуття його виробничих потужностей в умовах загрозово високої зношеності основних фондів комплексу;
- погіршення стану підготовленої до розробки сировинної бази, особливо в нафтовій промисловості, і різке скорочення геологорозвідувальних робіт;
- недосконалість цінової, податкової та фінансової політики держави в ПЕК, яка не забезпечує реального самофінансування галузей комплексу і структурних цінових співвідношень, що відповідають світовим тенденціям; високий рівень енергосмістості промисловості в Україні, який лягає важким пресом на економіку країни і конкурентоспроможність виробництва;

- скорочується експортний потенціал ПЕК, як в зв'язку з падінням виробництва енергоресурсів, так і через втрату транспортних комунікацій з експорту енергоресурсів, що може спричинити втрату традиційних ринків збуту;
- недостатній енергетичний і енерготранспортний потенціал в ряді регіонів країни і низька забезпеченість більшості регіонів власними природними паливно-енергетичними ресурсами;
- виникла після розпаду СРСР енергетична залежність ряду регіонів України від суміжних держав;
- труднощі із забезпеченням сезонних запасів палива як країни в цілому, так і окремих її регіонів, особливо північних, пов'язані з фінансовими обмеженнями і недостатньою потужністю підземних газових сховищ;
- система управління ПЕК і його підприємствами все ще не сформувалася належним чином для забезпечення чіткого його функціонування як в нормальних ринкових умовах господарювання, так і при можливих надзвичайних обставин.

Наразі, громади стикаються з величезними проблемами, як їх соціальні, економічні та екологічні ресурси пошкоджені або виснажені. Оскільки ці елементи громад взаємопов'язані, немає простих відповідей. Крім того, будь-які питання, які ми знаходимо себе особою, будь то хвороба, жорстоке поводження з дітьми, злочини, несправедливість, ослаблені економіки, брак енергії, відсутність хороших робочих місць, зникнення видів, бідність, знищення лісів, забруднення навколишнього середовища, руйнування сімей, збройний конфлікт або ядерна енергетика, є деякі загальні нитки і взаємопов'язані кроки, які будуть пропонувати рішення по цим, здавалося б, різні проблеми.

Взаємозалежність елементів економічної, екологічної та соціальної справедливості нашого світу вимагають нових способів мислення про речі і вживати заходів, які будуть дійсно створити майбутнє, в якому людське суспільство і природа співіснують з взаємної вигоди, і де страждання, викликані бідністю і природним зловживання ресурсами виключається.

Сталий розвиток вимагає поліпшення якості життя для всіх людей в світі без збільшення використання наших природних ресурсів за межі несучої здатності Землі. У той час як сталий розвиток може зажадати різних дій в кожному регіоні світу, зусилля побудувати справді сталого способу життя вимагає інтеграції дій в трьох ключових областях:

- Економічне зростання і справедливість – сьогодні пов'язані між собою, глобальні економічні системи вимагають комплексного підходу з метою заохочення відповідального довгострокового зростання, забезпечуючи при цьому, що ні одна країна або суспільство не залишається позаду.
- Заощадженні природних ресурсів і навколишнього середовища – Для збереження нашого екологічного спадщини та природних ресурсів для майбутніх поколінь, економічно ефективні рішення повинні бути розроблені для скорочення споживання ресурсів, припинення забруднення і збереження природного середовища мешкання.
- Соціальний розвиток – По всьому світу люди вимагають робочі місця, харчування, освіти, енергетика, охорона здоров'я, водопостачання і санітарія. При розгляді цих потреб, світова спільнота повинна також забезпечити, щоб багаті тканини культурного і соціального різноманіття і прав працівників, дотримуються, і що всі члени суспільства мають право грати роль у визначенні їх майбутнього.

Оцінка стану споживання паливно-енергетичних ресурсів свідчить про величезний накопичений потенціал енергозбереження, на величину якого можна зменшити потребу в паливно-енергетичних ресурсах за рахунок здійснення активної енергозберігаючої політики, що в підсумку позитивно позначиться на зниженні собівартості і підвищенні конкурентоспроможності продукції. Процес реалізації потенціалу енергозбереження відбувається під впливом різноманітних чинників, що прискорюють або уповільнюють його. Компенсація їх негативного впливу та стимулювання «точок» зростання – це головне завдання багаторівневого апарату управління енергозбереженням в Україні.

Реформування енергетичного комплексу регіону, включаючи задачі оптимізації використання джерел енергопостачання, передбачається завершити

до 2030 року [2]. Введення тільки нових генеруючих потужностей не вирішує всього кола проблем, які виникли в регіональній енергосистемі за минулі роки, враховуючи, що країна залишається високоенергозалежною.

Існує кілька основних шляхів щодо ліквідації енергетичного дефіциту в регіонах України – це створення власних генеруючих потужностей та енергозбереження.

Впровадження енергозберігаючих заходів в регіонах України продовжує залишатися одним з головних завдань щодо зниження енергетичного дефіциту. З урахуванням завдань державного рівня проблеми енергоефективності та енергозбереження для регіону, включаючи впровадження енергоефективних технологій, обладнання, матеріалів і конструкцій в енергетичному комплексі регіону, набувають особливої значущості.

Очевидно, що з метою зниження енергоємності продукції, що випускається в регіоні, поряд зі структурною перебудовою економіки, необхідне продовження цілеспрямованого впровадження організаційних і технічних заходів задля підвищення ефективності використання палива та енергії шляхом реалізації програм енергозбереження в поточному і перспективному періодах. Реальність сформованої задачі ґрунтується на успішному зарубіжному досвіді та реалізації сучасних ефективних програмних заходів у сфері енергозбереження.

Регіональна програма енергозбереження повинна містити комплексний підхід до вирішення питань енергозбереження в регіоні шляхом встановлення перспективних напрямів і визначення вимог до економії енергоресурсів у всіх галузях регіонального господарства [3]: в енергетичному комплексі, промисловості, в сфері транспорту, в будівельному комплексі, в житлово-комунальному господарстві, у соціальній сфері регіону тощо.

Програма з енергозбереження повинна передбачати реалізацію конкретних заходів і створювати їх правову основу, що можливо тільки при закріпленні відповідних норм на законодавчому рівні. У програму має бути закладений чіткий механізм управління, що дозволить забезпечити контроль за реалізацією, забезпечить фінансування і виділення коштів у повному обсязі.

Неухильне зростання споживання енергоресурсів в регіонах України на тлі зростаючого дефіциту енергетичних потужностей об'єктивно обумовлює пріоритетність енергозберігаючих заходів у розвитку систем енергопостачання на регіональному рівні. Програма повинна враховувати більш високу динаміку процесу підвищення ефективності, використання паливно-енергетичних ресурсів і визначення цільових рівнів енергоефективності й енергозбереження, що обумовлюють підвищення якості енергоспоживання відповідно до потреб розвитку регіону.

Програма повинна містити положення, які збільшать обсяг впровадження енергозберігаючих заходів у житлово-комунальному господарстві, будівельному комплексі, промисловості регіону. У програмі повинні бути визначені найбільш актуальні питання та пропозиції, які вимагають термінової реалізації із залученням практично всіх структурних підрозділів адміністрації регіону, підприємств енергетичного комплексу, всіх контрольних та наглядових інспекцій, державних структур, спеціальних відомств, з залученням в цей процес самих споживачів.

Першочерговими заходами проекту на найближчу перспективу мають бути:

- розробка енергетичного паспорта бюджетних організацій;
- розробка концепції в області енергозберігаючої політики регіону;
- розробка стратегії розвитку енергетичного комплексу регіону;
- визначення переліку організацій соціальної сфери регіону, що підлягають енергетичним обстеженням з подальшим впровадженням енергозберігаючих заходів на їх основі.

Перелік першочергових заходів сформовано за такими основними вимогами: підтримка та реструктуризація енергетичного комплексу, впровадження нових технологій в стислі терміни зі значним енергозберігаючим ефектом.

В умовах недостатності (або взагалі відсутності) генеруючих потужностей для регіону найбільш ефективно вкласти кошти в маловитратні та швидкоокупні енергозберігаючі заходи, витрати на які значно менше, ніж на створення генеруючих потужностей.

Енергозбереження – не тільки інструмент економії бюджетних витрат і підвищення енергоефективності, але це ще й інструмент підвищення енергобезпеки регіону і країни в цілому.

Тому, на нашу думку, пріоритетами енергетичної стратегії є:

- повне і надійне забезпечення населення та економіки регіону енергоресурсами за доступними і водночас стимулюючими енергозбереження цінами, зниження ризиків і недопущення розвитку кризових ситуацій в енергозабезпеченні регіону;
- зниження питомих витрат на виробництво і використання енергоресурсів за рахунок раціоналізації їх споживання, застосування енергозберігаючих технологій та обладнання, скорочення втрат при видобутку, переробки, транспортування та реалізації продукції енергетичного комплексу;
- підвищення фінансової стійкості та ефективності використання потенціалу енергетичного сектору, продуктивності праці для забезпечення соціально-економічного розвитку регіону;
- мінімізація техногенного впливу енергетики на навколишнє середовище на основі застосування економічних стимулів, вдосконалення структури виробництва, впровадження нових технологій видобутку, транспортування, реалізації та споживання продукції.

Енергетична безпека є найважливішою складовою національної безпеки регіону. Для забезпечення енергетичної безпеки необхідне рішення двох першочергових проблем. По-перше, необхідно здійснити модернізацію застарілої морально і фізично зношеної технологічної бази та забезпечити відтворення ресурсної бази [4]. Передбачається, що в поточному десятилітті (через обмеженість інвестицій) здійснюватиметься в першу чергу, технологічна модернізація існуючих виробничих потужностей (з урахуванням продовження строків їх служби), а в подальшому планується корінна реконструкція і створення нових потужностей з використанням кращих вітчизняних та відповідних нашим умовам зарубіжних технологій. По-друге, потрібно зміна структури споживання і розміщення виробництва паливно-енергетичних ресурсів. Передбачено

збільшення споживання атомної та гідроенергетики, вугільної продукції і використання поновлюваних джерел енергії.

- Стратегічними цілями використання поновлюваних джерел енергії є [5]:
- скорочення споживання невідновлюваних паливно-енергетичних ресурсів;
- зниження рівня енергозалежності нашої держави;
- зниження екологічного навантаження від діяльності підприємств енергетичного комплексу.

Проведення довгострокової державної енергетичної політики для захисту прав і законних інтересів громадян і господарюючих суб'єктів відповідно до енергетичної стратегії здійснюється на наступних принципах:

- послідовність дій органів державної влади з реалізації найважливіших стратегічних орієнтирів розвитку енергетики;
- зацікавленість у створенні сильних енергетичних компаній, що стійко розвиваються і готові до конструктивного діалогу з державою;
- обґрунтованість і передбачуваність державного регулювання, спрямованого на стимулювання приватної підприємницької ініціативи в сфері реалізації цілей регіональної державної політики, в тому числі в інвестиційній сфері.

Практична реалізація економічного механізму стратегії енергозбереження полягає в характері взаємозв'язку елементів в системі впливу на економічні процеси, що протікають в регіональному енергетичному комплексі і спрямовані на ефективне використання ресурсів. Здійснюється за допомогою сукупності методів, тобто системи правил і процедур, що використовуються для ефективного досягнення поставлених цілей. Серед відомих методів слід виділити економічні, організаційні, технологічні, науково-технічні, нормативно-правові, соціально-психологічні. Для ефективного реалізації механізму енергозбереження в регіональній енергетичній системі необхідно комплексне застосування всіх методів.

Велике значення для досягнення мети та вирішення поставлених завдань мають забезпечуючі підсистеми, серед яких: нормативно-правова, фінансова, технологічна, організаційно-методична, кадрова, інформаційне забезпечення і

соціально-психологічний аспект реалізації заходів щодо ефективного використання ресурсів.

Деякі регіони України досягли позитивних результатів в енергозбереженні. Проте на науковому рівні в жодному із них не розроблено концепції вимірювання та підвищення ефективності. На нашу думку, така концепція повинна передбачати розробку нового методу формування сукупності енергозберігаючих інвестиційних проектів, заснований на обліку економічної ефективності, визначенні економічних індикаторів і ранжируванні заходів, оптимізації інвестиційного портфеля енергозберігаючих проектів в умовах фінансових і часових обмежень. Відповідно до програмно-цільового підходу, основною метою програми енергозбереження має бути освоєння потенціалу енергозбереження, забезпечення раціонального використання енергоресурсів; зниження енергоємності валового регіонального продукту, підвищення конкурентоспроможності продукції, задоволення суспільних потреб без погіршення екологічної ситуації.

Реалізація регіонального потенціалу енергозбереження передбачає вивчення факторів впливу на перебіг процесу. В даний час на функціонування регіональних енергетичних комплексів надають значний вплив негативні чинники, представлені на рис. 1.

У регіональному енергетичному комплексі існує велика кількість проблем, вирішення яких безпосередньо пов'язане з організацією роботи галузей інженерної інфраструктури енергокомплексів: від хронічного дефіциту фінансових коштів до застосування застарілих технологій та форм організації виробництва.

Необхідно відзначити, що багато заходів, що нині реалізуються в регіональному енергокомплексі з метою підвищення ефективності використання ресурсів, не мають відповідної законодавчої основи, котра враховує всі аспекти функціонування соціально-економічної і промислової інфраструктури регіону [6].

Області функціонування регіонального енергетичного комплексу (РЕК), найбільш схильні до впливу негативних факторів			
<i>Технологічне забезпечення</i>	<i>Організаційно-економічна діяльність</i>	<i>Фінансово-інвестиційна сфера</i>	<i>Науково-технічний розвиток</i>
Наявність дефіциту енергетичних ресурсів в деяких регіонах країни	Значні питомі витрати на виробництво продукції і послуг	Брак фінансових ресурсів для проведення реформ в РЕК	Недостатність уваги до науково-технічних досліджень та розробок
Втрати ресурсів в процесі транспортування і розподілу	Монопольно-відомчий характер системи управління	Відсутність механізму залучення інвестицій в РЕК	Невідповідність роботи РЕК екологічним вимогам
Знос мереж та обладнання	Відсутність механізмів стимулювання раціонального використання ресурсів	Нестача коштів для запобігання та своєчасного усунення аварій	Відсутність механізму впровадження інновацій в РЕК
Незадовільна якість наданих споживачам послуг	Відсутність економічного механізму ресурсозбереження	Нерегулярність і неповнота надходження платежів за послуги РЕК	Слабка система перепідготовки кадрів в РЕК

Рис. 1 Області функціонування регіонального енергетичного комплексу, найбільш схильні до впливу негативних факторів

Загальною умовою вирішення всіх цих завдань є формування комплексної нормативно-правової бази, що забезпечує стабільний розвиток енергетичного комплексу, окремі положення якої доповнювали б один одного. Необхідність створення такої бази – одна з актуальних задач енергетичної стратегії на національному рівні. Для підвищення економічної ефективності функціонування енергетичного комплексу необхідна злагоджена робота всієї сукупності підприємств регіону з виробництва, передачі і розподілу енергії, заснована на принципах мінімізації витрат і максимізації економічного і соціального ефектів. Основою даного принципу має стати застосування економічно вигідних

(виробникам, постачальникам і споживачам енергії) ресурсозберігаючих технологій в рамках відповідного економічного механізму.

Таким чином, для підвищення ефективності споживання енергії та оптимізації функціонування регіонального енергетичного комплексу потрібно сформулювати механізм, що дозволяє враховувати необхідність:

- реконструкції зношених і заміни застарілих мереж, оскільки економічність систем централізованого опалення та гарячого водопостачання залежить від технічного стану і рівня експлуатації джерел тепла і теплових мереж;
- автоматизації основних технологічних процесів, яка дозволить істотно скоротити експлуатаційні витрати;
- економічно виправданої розробки існуючих невідновлюваних енергетичних ресурсів, кількісної оцінки виникаючих в даному процесі економічних переваг та їх врахування при формуванні подальшої політики енергозбереження;
- економічної мотивації виробників, постачальників і споживачів послуг енергетичного комплексу до ефективного використання ресурсів;
- законодавчого регулювання розвитку галузі, заснованого на чітких принципах, дотриманні обґрунтованих норм і правил;
- врахуванні впливу на навколишнє середовище і максимального скорочення наслідків застосування як існуючих, так і розроблюваних технологій добування, переробки, транспортування і споживання енергоресурсів;
- підтримки розробки технологій, що використовують поновлювані енергетичні ресурси.

Крім того, проектування нових і експлуатація існуючих будівель в регіоні повинні проводитися за умови установки приладів обліку споживання, ресурсів і з застосуванням технологій зменшення навантаження на інфраструктуру енергопостачання, а енергетичні правила повинні служити достатнім економічним стимулом, що даючи можливість приведення цін на енергію у відповідність з місцевими умовами.

Процес формування та реалізації регіонального економічного механізму енергозбереження, повинен включати наступні основні етапи:

- 1) визначення принципів розвитку регіонального енергетичного комплексу, обґрунтування необхідності застосування енергозберігаючих технологій;
- 2) формування цілей розвитку з урахуванням необхідності більш ефективного та раціонального використання енергоресурсів в. Регіоні;
- 3) постановка задачі ефективного використання енергоресурсів;
- 4) розробка варіантів політики енергозбереження в регіональному енергокомплексі і вибір найкращого зі сформованої системи критеріїв;
- 5) розробка методів, що забезпечують практичну реалізацію регіонального економічного механізму енергозбереження;
- 6) розробка забезпечуючих підсистем економічного механізму енергозбереження.

Одним із серйозних бар'єрів на шляху реалізації політики енергозбереження в Україні є її недостатня забезпеченість інвестиційними ресурсами. Хронічне недоінвестування енергетичного комплексу призвело до катастрофічного наростання зносу їх основних засобів і, як наслідок, до зниження надійності систем енергетики та зростання втрат. Реалізація потенціалу енергозбереження забезпечується фінансово-інвестиційним механізмом, під яким розуміється система заходів щодо мобілізації та використання грошових коштів для здійснення енергозберігаючих програм і проектів, включаючи бюджетні та децентралізовані. Недостатність внутрішніх інвестицій в енергозбереження пов'язана з тим, що відповідні суб'єкти ринку не простимульовані пільгами. В даний час значно складніше привернути увагу до проблеми енергоресурсозберігання вітчизняних інвесторів, ніж іноземних.

Однією з основних завдань, що стоять перед вітчизняною електроенергетикою в даний час є пошук шляхів вдосконалення економічних відносин між суб'єктами федерального оптового ринку електричної енергії та потужності. Головне завдання реформування підприємств електроенергетики пов'язана з необхідністю активізації та нарощування їх потенціалу при одночасному подоланні хаотичності внутрішнього стану і зовнішньої діяльності

підприємств, підвищення передбачуваності функціонування. Для цього слід посилити увагу до стратегічних аспектам управління, які передбачають визначальний вплив стратегії розвитку на структуру управління підприємствами та організацію ринкових відносин в галузі.

При будь-якому сценарії розвитку економічних відносин в галузі існує необхідність в об'єднуючій і координуючій енергопідприємства структурі, яка виступає в ролі посередника між виробниками електроенергії і споживачами .

В якості такої структури пропонується використовувати регіональну енергетичну компанію, що складається з одного або декількох потужних джерел генерації (в даний час це державні ГРЕС і ГЕС) і певної кількості дефіцитних регіональних енергосистем (АТ-енерго), розташованих на прилеглий території.

Взаємовідносини енергокомпанії зі споживачами електроенергії повинні будуватися на довгостроковій основі. Це дасть можливість енергетичній компанії планувати питання паливостачання, ремонтного обслуговування, забезпечення матеріальними ресурсами і, в кінцевому рахунку, прогнозувати динаміку фінансових показників. Дооптимізацію режимів роботи енергопідприємств можна здійснювати шляхом створення оптового ринку електроенергії і потужності.

Таким чином, регіональна політика енергозбереження є реалізацією державної стратегії підвищення енергоефективності економіки. Більшість регіонів України є енергодефіцитними з відсутністю первинних енергетичних ресурсів та енергогенеруючих потужностей (енергія виробляється в недостатньому обсязі для самозабезпеченості). В дослідженні запропоновано механізм реалізації енергозберігаючої політики регіону, що включає схеми лімітування енергоспоживання в бюджетній сфері, форми і методи регулювання цін і тарифів на енергоносії, регіональне нормативно-правове (законодавче) стимулювання енергозбереження і розширення сфери енергетичних послуг, інвестиційне та організаційне забезпечення даних процесів. Метою запропонованого механізму є організація ефективного впливу на економічні процеси, що відбуваються в регіональному енергетичному комплексі в частині підвищення ефективності використання та економії енергетичних ресурсів на стадії споживання.

Список використаних джерел:

1. Паливно-енергетичний комплекс України на порозі третього тисячоліття. – К., .Українські енциклопедичні знання. – 2001. – 400 с.
2. Оновлення Енергетичної стратегії України на період до 2030 р. Проект документу для громадських обговорень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mpe.kmu.gov.ua/fuel/docscatalog/document?id=222032>
3. Моделювання впливу інтеграційних рішень в енергетиці на передумови досягнення сталого розвитку території: монографія / І.І.Гусєва, В.В.Дергачова, Н.В.Караєва, І.В.Сегеда, Б.С.Серебренніков; за заг. ред. Н.В.Караєвої. Черкаси: видавець Чабаненко Ю. – 2010. – 364 с.
4. 364 с.
5. Забезпечення енергетичної безпеки України / Рада національної безпеки і оборони України, Нац. Ін-т проблем міжнародної безпеки. – К.: НІПМБ, 2003. – 264 с.
6. Мхітарян Н. Аналіз сучасних тенденцій та перспектив розвитку відновлюваної та вторинної енергетики в світі та в Україні / Н. М. Мхітарян, С. О. Кудря, Л. В. Яценко // Мат. IV Міжнародної конференції «Відновлювана енергетика XXI століття», Крим, 2005. – С. 11-25.
7. Політика енергозбереження в Україні, проблеми і перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.qclub.org.ua/energy-issues/energoberezhenie/politika-energoberezhennya-v-ukraine-problemi-i-perspektivi/>

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

МОНОГРАФІЯ

Керівник видавничих проектів – Ястребов А. О.
Друкується в авторській редакції

Верстка – Дейнега А. Г.
Дизайн обкладинки – Дейнега А. Г.

Формат 60x84 1/16. Підписано до друку 5.07.2016.
Друк офсетний. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. аркушів – 13,72. Обл.-вид. аркушів – ???,53.
Наклад 300 пр.

ТОВ «Кондор-Видавництво»
Свідоцтво Серія А01 №376847 від 28.07.2010 р.
03067, м. Київ, вул.Гарматна, 29/31
тел./факс (044) 408-76-17, 408-76-25